

**Zasoby archiwalne do badań nad życiem i dziełem
prof. Józefa Kostrzewskiego
w Archiwum Polskiej Akademii Nauk w Poznaniu
Streszczenie**

Polska Akademia Nauk Archiwum w Warszawie Oddział w Poznaniu jest placówką naukową działającą od maja 1956 r. Od tego czasu zajmuje się gromadzeniem, opracowaniem, udostępnianiem i popularyzacją materiałów źródłowych do dziejów nauki polskiej z terenu Poznania i Wielkopolski. Są to przede wszystkim spuścizny uczonych, a także akta placówek PAN działających w regionie.

Archiwalia udostępnia się pracownikom naukowym z kraju i zagranicy, studentom oraz wszystkim osobom zainteresowanym dziejami i osiągnięciami nauki w regionie.

W chwili obecnej zasób PAN Archiwum w Warszawie Oddział w Poznaniu wynosi przeszło 425 mb akt. Archiwa liczą 186 zespołów, w tym 2 zespoły instytucji działających przed powstaniem PAN, 24 zespoły instytucji i placówek PAN oraz 160 zespołów pochodzenia prywatnego (spuścizny).

W przeważającej mierze zainteresowanie badaczy koncentruje się na spuściznach wybitnych uczonych. Spuścizny te, gromadzone w trudnych, często wieloletnich staraniach, poprzez zakupy, dary i depozyty, stanowią obecnie główny trzon zbiorów archiwalnych. W tych zbiorach najobszerniejsze i najcenniejsze są spuścizny humanistów, a wśród nich materiały prof. Józefa Kostrzewskiego (1885-1969), archeologa, prehistoryka, współtwórcy Uniwersytetu Poznańskiego, kierownika Instytutu Prehistorycznego/Katedry Archeologii UP, dyrektora Muzeum Prehistorycznego/Archeologicznego w Poznaniu, działacza społecznego.

Niniejszy referat przedstawia okoliczności pozyskania przez PAN Archiwum w Warszawie Oddział w Poznaniu spuścizny po Józefie Kostrzewskim, omawia materiały jego działalności zawodowej, naukowej, społecznej oraz archiwalia biograficzne i rodzinne. Na szczególną uwagę zasługuje liczna korespondencja krajowa i zagraniczna z instytucjami i towarzystwami naukowymi oraz z wybitnymi przedstawicielami świata nauki i życia społecznego. Łącznie materiały Józefa Kostrzewskiego zgromadzone w Archiwum PAN w Poznaniu liczą przeszło 6 mb akt i należą do największych spuścizn przechowywanych w tymże archiwum. Trzeba przy tym podkreślić, że zespół ten jest tzw. zespołem otwartym i w wyniku darów bądź zakupów będzie się nadal powiększał.

W spuściznie Józefa Kostrzewskiego można wyróżnić 7 grup materiałów. Grupa pierwsza, to materiały działalności naukowej, przede wszystkim z zakresu dyscypliny przezeń uprawianej, tj. prahistorii. Grupa druga, to materiały działalności zawodowej, naukowej i społecznej. W grupie trzeciej znajdują się dość liczne materiały biograficzne.

Grupa czwarta, najliczniejsza, to korespondencja wpływająca. Są to różnego rodzaju pisma, zaproszenia, zawiadomienia od instytucji i towarzystw naukowych - krajowych i zagranicznych, polskich placówek naukowych i muzealnych posiadających wówczas działy archeologiczne (PAN, muzea, biura Wojewódzkich Konserwatorów Zabytków), głównych muzeów europejskich ze zbiorami archeologicznymi (Berlin, Monachium, Drezno, Kopenhaga, Praga, Sztokholm, Moskwa, Leningrad, Budapeszt, Zagrzeb), instytucji kościelnych, partii politycznych, organizacji kulturalnych i społecznych, komitetów naukowych i społecznych oraz osób prywatnych: współpracowników, przyjaciół i znajomych profesora z kraju i zagranicy.

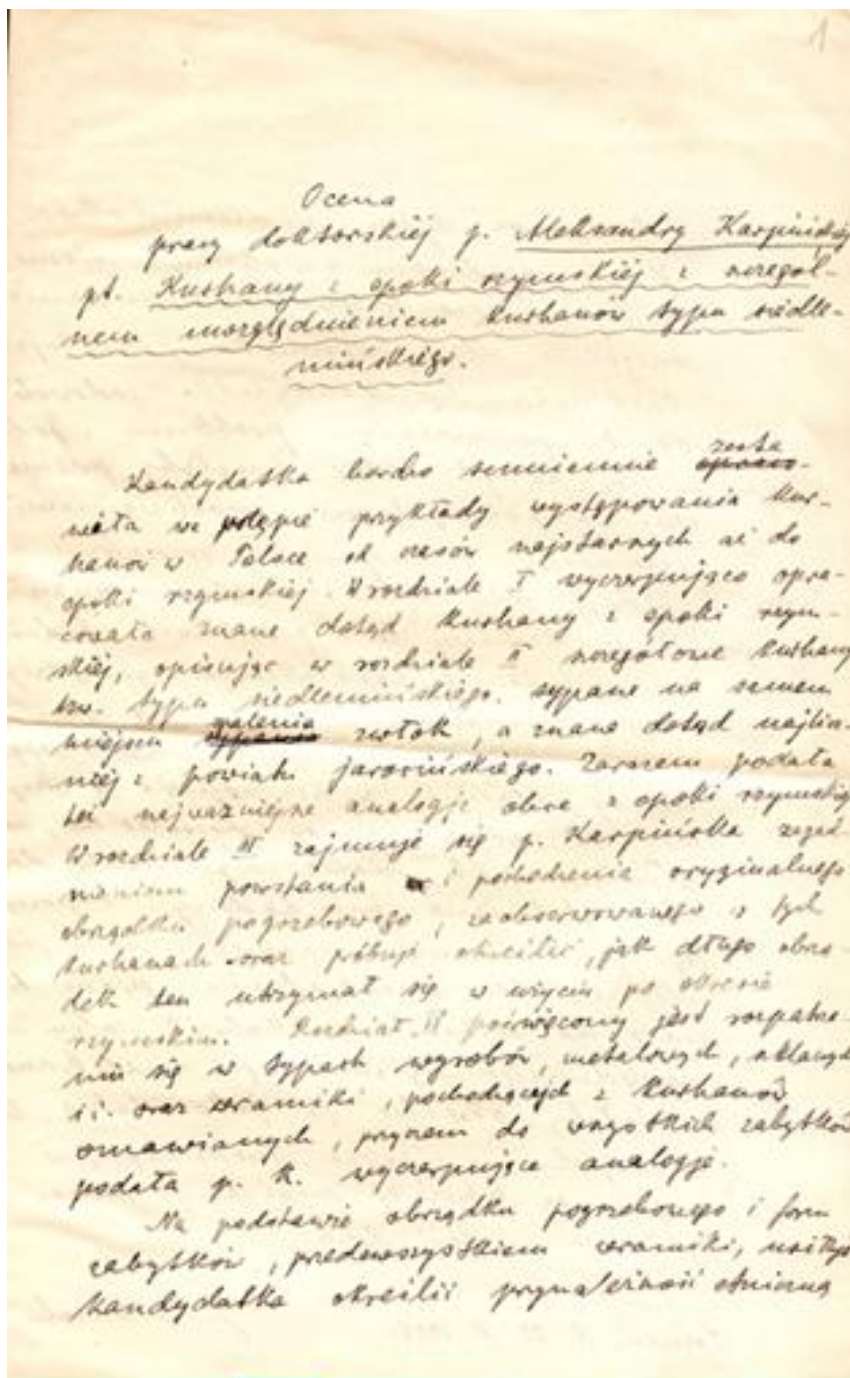
Grupa piąta zawiera recenzje prac Józefa Kostrzewskiego, artykuły i wycinki prasowe o nim, m. in. z okazji kolejnych rocznic pracy naukowej, nekrologi i artykuły wspomnieniowe.

Grupa szósta obejmuje materiały rodzinne. Znajdują się tutaj archiwalia (w tym korespondencja) dotyczące rodziny twórcy spuścizny: dziadka Józefa Cichockiego-Brońkańskiego, żony Jadwigi, synów Bogdana, Zbigniewa i Przemysława, córki Marii Jagienki (Kostrzewskiej-Orlewiczowej), synowych i wnuków.

Grupa siódma zawiera materiały osób obcych. Znajdują się tu m. in. rękopisy i maszynopisy prac oraz korespondencja.

W Archiwum Polskiej Akademii Nauk w Poznaniu znajdują się także inne spuścizny, w których można znaleźć informacje dotyczące działalności zawodowej, naukowej i społecznej Józefa Kostrzewskiego. Jest to przede wszystkim spuścizna syna Bogdana Kostrzewskiego, ale także spuścizny Jana Jachowskiego, Stanisława Kozierowskiego, Wojciecha Kócki czy Alojzego Stanisława Matyniaka.

W PAN Archiwum w Warszawie Oddział w Poznaniu spuściznie Józefa Kostrzewskiego nadano sygnaturę P. III-51. W chwili obecnej prowadzone są intensywne prace porządkowo-inwentaryzacyjne zgodnie z wytycznymi, dotyczącymi opracowywania spuścizn, obowiązującymi w Archiwum Polskiej Akademii Nauk. Całkowite zakończenie prac przewidziane jest na IV kwartał 2015 r.

Ryc. 1. Recenzja pracy doktorskiej Aleksandry Karpińskiej (1882-1953) pióra prof. Józefa Kostrzewskiego (1925).

ANKIETA A/2

1. Nazwisko i imię *Kostrzewski Józef*
2. Imię ojca *Herman*
3. Nazwisko pani matki *Brońska Elżbieta*
4. Data i miejsce urodzenia *25.8.1895 Wypas, pow. poznański*
5. Narodowość *polska*
6. Wyznanie *rym.-kat.*
7. Pochodzenie społeczne *syn robotnika*
8. Wykształcenie *średnie i uniwersyteckie (do filozofii, psychologii, pedagogiki)*
9. Jakimi językami włada *polskim, francuskim, angielskim, niemieckim*
10. Stan cywilny *żonaty*
11. Ilość osób będących na utrzymaniu *3*
12. Imię i nazwisko Stosunek pokrewieństwa Rok urodzenia

4 córki <i>Kostrzewskie, córki</i>	1896
2 synów <i>Kostrzewski, syn, stud. pedagogiki</i>	1918
4 siostry <i>Kostrzewska, siostra, siostra</i>	1899
- 12a. Stałe miejsce zamieszkania do 1.IX. 1939 *Poznań - Wronki (poczta Poznań 77)*
- b) Miejsce zamieszkania od 1. IX. 39 do 25. VII. 44 *Warszawa, Szopienka 12, Warszawa p. Tachle (pow. taczowski), Warszawa p. B. 100, Odia pow. pow. łódzki, Jordanów, pow. węgłowski, Kraków, Skotnicka 10*
- c) Obecne miejsce zamieszkania *Poznań - Wronki (poczta Poznań 77)*
- 13a. Zatrudnienie do 1.IX. 39 (podać dokładnie urząd, miejsce pracy, stanowisko i posiadana grupa uposażenia) *Lecznica Wojniak, Biuro Biologiczne, Biuro Biologiczne, Biuro Biologiczne*
- b) Zatrudnienie podczas okupacji niemieckiej *1. praca kierownicza i logistyczna w podległym mu przedsiębiorstwie w 1940 jako robotnik roboczy, od 10.11.1940 jako inspektor w fabryce w Poznaniu pod kierownictwem*
- c) Obecne miejsce pracy (referat, charakter służbowy) *prof. z wydziału filozofii i pedagogiki*
14. Stosunek do służby wojskowej (kat. podać lata, miejsce służby i stopień wojskowy) *robotnik od służby wojskowej*

Ryc. 2. Ankieta personalna prof. Józefa Kostrzewskiego dla Uniwersytetu Poznańskiego – str. 1 (1945)

29

Na cześć Naczelnika Państwa p. J. PIŁSUDSKIEGO,
który zaszczyił swoją obecnością nasz gród,
wydaje Ministerstwo b. dzielnicy pruskiej w niedzielę,
dnia 26. października 1919, o godzinie 7. wieczorem

OBIAD

na który ma honor *Pacek Prof. Kostrzewskiego*
zaprosić.

U. s. o. o.

Ubiór frakowy.

Oprócz mowy p. ministra żadnych innych przemówień nie będzie.

Zaproszenie niniejsze służy za legitymacją wstępu.

Ryc. 3. Zaproszenie dla prof. Józefa Kostrzewskiego na obiad z okazji wizyty Naczelnika Państwa – Józefa Piłsudskiego, w Poznaniu (1919)